

EVANGELIKUS

EGYHÁZ ÉS ISKOLA.

Előfizetési ár:

Egész évre . . . 6 frt — kr.
 félévre . . . . . 3 " — "
 negyedévre . . . 1 " 50 "
 Egy szám ára: 12 kr. o. é.

MEGJELEN HETENKÉNT EGYSZER.

Szerkesztő- s kiadó-hivatal: Pozsony, Konventutcza 6. sz.

Felelős szerkesztő:

TRSZTYÉNSZKY FERENCZ.

Hirdetés ára:

Négyhasábos petit sorként
 egyszer közölve 7 kr.,
 többször közölve 5 kr.
 Bélyegdij: külön 30 kr.

Tartalom: Mit hoztál? — Észrevételek a „keresztyén-izraelita házasság“ című cikkre. (Gaal Mihály). — A női diakónia. (Láng Adolf) —
 — Belföld. — Külföld. — Vegyesek.

Hátralékban levő előfizetőinket s megrendelőinket tartozásaik lefizetésére kérjük.

Mit hoztál?

II.

Utaltam a római egyház azon felületes felfogására, mely szerint Luther fellépésének s cselekvésének rugója a nősülhetném lett volna. E felfogással lépten-nyomon találkozunk. „Ha ezek az eretnekek hozzátok jönnek — ezt írja a ferrarai bíbornok — püspök, 1860-ban kibocsátott pásztori levelében — kérdezzétek tőlük, hogy milyen illat veszi körül bölcsőjét azon egyháznak, mely egy hitehagyott barát élvégének s egy koronás hóhérnak köszöni eredetét.“ A római egyháznak egyik kedvencz vesszőparipája az az állítás, hogy Luther nem is élt törvényes házasságban, hanem csak concubinatusban. Ez egyik kedvencz themája Evers volt urbachi lutheránus papnak is, ki 1881-ben a római egyház karjaiba vetette magát s Luther s az evang. egyház ellen egy hosszú pamphletet írt. De az ellentáborban még tovább is mennek. Dr. Herzog, a breszlai püspök, a múlt évben egy körlevelet bocsátott ki, melyben egyenesen kimondja, hogy azon vegyes házasságok, melyek kath. és protestáns fél által de nem a kath. fél lelkésze előtt kötöttek, nem tekinthetők keresztyén házasságoknak. E szerint Luther családi életére, a protestáns papok s protestáns hívek házasságára szerencsésen reá volna sütve a concubinatus bélyege. Ennyire viszi az embert gyűlölete s vak dühe. Szegény püspök! nem bír különbséget tenni a tisztességes házasság és a — szakácsnérendszer közt.

Ily gyűlölet dictálta kifakadások közt mily jól esett az elmúlt Luthernapok alatt Luther kedves családi életének képét felidézni lelkünkben, megemlékezni példás szeretetéről övéihez, újra olvasni különösen azt a kedves levelét, melyet a távolból kis fához intézett, látni azt az Istenbeni igaz keresztyéni megnyug-

vást, melyből kis leánya halotti ágyánál megszomorodott szíve vigaszt merített.

Lélekben e kedves családi körben időztünk. Mit hoztunk onnét magunkkal? Első sorban mi lelkészek? — A római egyház a házasságot sacramentomi rangra emelte, de már 800 éve annak, hogy e sacramentombani részesülést a papra nézve háza és hivatala megszenteltelenítésének nyilvánítja. A történelem feljegyezte azt az irgalmatlanságot, melylyel VII. Gergely sok papi ház boldogságát feldulta. A népet felbőszítette papjai ellen, mondván, hogy a feleséges pap kezéből felvett sacramentumon nincs áldás, ilyen által kimondott absolutió érvénytelen. Történt akkor, hogy olyan papokat, kik nejeiket elhagyni nem akarták, az oltár előtt ütötték agyon, nejeiket pedig az oltár lépcsőin becstelenítették meg. Így sikerült a vasakaratu pápának az egyház papjait elszakítani a néptől, a társadalomtól, a hazától s Róma vak eszközeivé tenni. És mit nyert ezzel a keresztyén egyház? Majdnem hihetetlen állapotokkal találta magát szembe a reformatió. — A papok törvénytelen gyermekeinek megadóztatása a püspöki hivatal egyik jövedelmező forrásává lett, s azokat, kik ilyen megadóztatásra okot nem szolgáltatottak, a püspöki jövedelem megrövidítésével vádolták, ép azon időkben történt, hogy akadtak községek, melyek ágyas nélküli pap befogadását megtagadták, mert féltették családjaik becületét. (L. Hase Polemika.)

Ily állapotokat talált Luther s nem helyesen tette-e, midőn 1820-ban a „keresztyén világ (Stand) megjavításáról“ írt röpiratában rámutatott ezen rákfenére az egyház testén, mondván: „Az ördög tanította arra a pápát, hogy megtiltsa papjainak a házasságot“ a mint írva vagyon I. Thim. 4, 3: „kik ördögi tudományhoz figyelmeznak s megtiltják a házasságot“, s midőn végre működésének nyolczadik évében, daczára az ellentábor megbotránkozásának s barátjai aggodalmának (ha — ezt mondá Schurf — ez a barát megházasodik, az egész világ meg az ördög is nevetni fognak, mert meg fog semmisülni eddigi működésének minden eredménye) maga is megházasodott: nem-e egyenesen a szentírás,

a keresztyén vallás szellemében, a tiszta logika a következetesség és az örök természeti törvény követelménye szerint cselekedett-e? Luther házassága hősies lelkének egyik bizonyága s ha mi protestáns papok azon szerencsés helyzetben vagyunk, hogy tisztességes családot alapíthatunk, ezt senki másnak nem köszönhetjük, mint azon augusztinus barátunk. De — ami különben magától értődik — vonjuk le ebből ránk nézve a következtetéseket. Nálunk a házasság nem sacramentom, de a sacramentomhoz igen igen közel kell, hogy álljon. Családi tűzhelyünk oly szentély, melyre, ha árnyékot vetünk, szentségtörést követünk el. Hozzánk a nép fel akar tekinteni és — „nem rejthetik el a hegyen épített város.“ A középkorban igen rosz hírben állott a klerus magánélete, igen rosz hírben a klastromok. Ezért neheztelt az öreg Luther annyira fiára, midőn ez felvétette magát a klastromba. Hogy e tekintetben a tulsó táborban azóta megjavultak az állapotok, ez a reformáció kihatása a róm. kath. egyházra. De azért a cölibatus természetellenes intézményének gyümölcseivel még ma is igen sokszor találkozunk és a „papszakácsnét“ még a színpadra is viszik. A róm. kath. egyházi fegyelem e tekintetben igen lazán alkalmaztatik, és én ezen nem csodálkozom; de viszont igen természetes, hogy a fegyelem e tekintetben minálunk kérlelhetetlen. És így kell, hogy legyen. Egy templomunk van, melyben szóval prédikálunk s másik templomunk van, melyben azt tettel cselekszük. Ez utóbbi templom a mi papi házunk, a mi családuknak. Hijába való a mi predikálásunk ott, ha itt ellenkezőt mutatunk a népnek. Mondom, ez mind magától értődik, de ha a Luther ünnepélyekből le akarjuk vonni a tanulságot, ha számon akarjuk kérni önnönmagunkat, hogy mit is hoztunk magunkkal az örömnapokból: a felhozottakról megfeleledkezünk nem szabad.

A tanulság első sorban nekünk lelkészeknek, második sorban azonban minden protestáns családuknak szól. Nem akarok én itt a gyermeknevelésről általában szólni. Ez egyforma kötelessége minden felekezeti családuknak. De igen is utalni akarok arra, mivel a protestáns családok vallásuknak, egyházuknak, őseik emlékezetének tartoznak még pedig, különös tekintettel a mi viszonyainkra.

Magyarországon valamikor oly erős volt a protestantizmus, hogy a főuri családokból még csak három maradt róm. katolikusnak, a köznemesség pedig egészen protestáns volt és a nép között csak harmincz protestánsra esett egy katolikus. A jezsuitarend felállítására az országban, az erőszak, s a vérpád ezen nagyot változtatott. Ma nagyon is kisebbségben vagyunk. De éppen számunknak ezen megapasztása tanítson meg minket kötelességünkre. A kinek kevese vagyon, annak azt a keveset nagyon is meg kell becsülnie. És ti protestáns családok, öröködjetek házatok vallásos szelleme felett!

Az országos törvények mai napság igazságosabb alakot öltöttek. Lutheráni — már non comburuntur. Igaz, még sok igazságos követelésünk süket fülekre talál, de még is el kell ismernünk azt, hogy hazánk törvényhozó testülete nagyban véve megvédi a protestáns egyház érdekeit is. Nem téveszttem szemem elül

a homályos s kibuvókat teremtett 53. §§-okat, de úgy tartom minden homályos paragrahusnál többet árt nekünk saját közönyünk. Semmiféle kath. pap el nem keresztelhetné a mi gyermekeinket, ha a protestáns fél közönye saját vallása iránt, ezt lehetővé nem tenné. Egykoron a dragonyosok vitték gyermekeinket a kath. keresztvízre: mai napság a protestáns közöny teszi azt.

Ti protestáns családok! mit hoztatok a Luther napokból? Oh vajha az elmúlt örömnapok újra felélesztették volna bennetek a tiszta, a Krisztus evangélioma iránti szeretetet s lelkesedést!

III.

És most a részletektől tekintsünk fel az egészhez, az egyesektől, az egyes családoktól emelkedjünk fel közös anyánkhoz, protestáns egyházunkhoz. Soha a reformáció óta az egész világ protestánsai így együtt nem éreztek, mint a lefolyt Luther napok alatt. Az ellentáborból sokat gunyolódtak már, hogy a protestantizmus elejétől fogva magában hordja a feloszlás csiráját s előbb-utóbb magától fog megsemmisülni. És a protestáns egyház — daczára ez állítólagos belső nyavalyájának — szerencsésen kihúzta közel négyszázadig és egy protestáns fejedelmi család tette a protestantizmus honát jelenleg oly hatalmassá, milyen az még soha sem volt. Úgy látszik, még nem temetkezünk!

Igaz, mi nem vagyunk úgy összekovácsolva, mint a római egyház, mi megbirunk egy kis szabadabb mozgást is, mi az „egy akol“ alatt nem értjük azt, hogy okvetlen szükség volna egy embernek vasveszejére s a külső formák kicsinyes azonosságára, mi elégségesnek tartjuk, ha egyik vagyunk a Krisztusban: de ha üt az óra s bizonyágot kell tenni Pál apostol szava mellett: „Az ajándékokban pedig különbség legyen, de ugyanazon lélek! Az egyházi szolgálatokban is különbségek vagynak, de ugyan azon Ūr. És különbségek vagynak az isteni erőnek ajándékiban is, de ugyan azon egy Isten, ki mind azokat mindenekben cselekszi“ a protestantizmus egy közös táborba száll. Igen tanulságos volt e tekintetben azon ünnepély, mely első volt — a wittenbergi 3 napig tartott „Luthertag“. A németországi generalsuperintendensek, lelkészek s világi képviselőkön kívül ott voltak például a skót „Free church“, a skót presbyteriális egyház, a „Brudergemeinde“ képviselői is. Svédország, Norvégia, Angolország s Magyarország is küldött képviselőket. Igazi evang. szellemben viszonzá Möller a testvérek üdvözlését, mondván: „A mi egyházunk lélekegységének hitünkben csodálatosan megerősítő bizonyága az, hogy minden kiágazásait — bármily különbözők legyenek eredetükre, bármennyire is hangsúlyozzák legsajátosabb jogosultságukat s fejlesszék sajátágaikat, érvényesítsék adományait — az evang. igazság által mégis körülövedzi és egygyé fogja sokkal mélyrehatóbban, életerősebben s áldásosabban, mint azt a római egyházzal és annak külsőleg bemázolt egységéről mondani lehetne.“ A megnyitóünnepet követte aztán az egyes egyházakban tartott emlékünnepek hosszú sora, s mindenütt a nagy reformátor alakja volt az, melylyel a hitszónokok beszédei foglalkoztak. Mily sokoldalú volt ennek — a későbbi években még borzasztó testi

szenvedések által is gyötört — férfinak működése! Pál apostol óta nem volt a keresztyén anyaszentegyháznak elfoglaltabb s keresettebb apostola, mint ez az augusztinus barát. Pál apostollal elmondható ő is: „Engemet szorongat ama mindennap ellenem támadó sokaság, az az minden gyülekezetek felől való szorgalmatosság.“

Nem lehet czélom Luther összes működését az egyházi téren itt felkarolni. Hisz akkor könyvet kellene írnom, ez pedig igen felesleges munka volna, mert megtették ezt már igen sokan, kik e munkára hivatottabbak. Itt csak egyre akarok reflectálni, t. i. arra, hogy mily mélyreható volt az ő átalakító működése az egyház szervezetére nézve. A római egyház kétfelé választotta híveit, az egyik rész kormányoz és intézkedik, a másik rész hallgat és fizet. A protestantizmus a papok és nem papok közti válaszfalat berontotta. „Azt koholták — írja Luther — hogy a pápa, a püspök, papok és klastrombeliek képezik a klérust, fejedelem, urak, kézművesek s földművesek pedig csak laikusok, pedig ez semmi egyéb finom koholmánynál és képmutatásnál, mert Pál apostol 1 Kor. 12-ben világosan mondja, hogy egy test vagyunk a Krisztusban s csak mindegyik tagnak vagyunk az ő külön hivatala.“ A római egyház nagyra van az ő szervezetével s minket erősen lenéz, a protestáns papban pedig csak prédikátort lát. Annyi biztos, hogy a róm. kath. felfogás szerint az egyházi kormányzás sokkal kényelmesebb. „A juhok — így szokták Laynez jészuitagenerális a tridenti zsinaton — olyan állatok, melyeknek eszük nincsen s ennél fogva nem is lehet részük az egyház kormányzatában.“ — Mi protestánsok egyházunk világi eleméről jobb véleményre vagyunk s vele kezdet fogva építjük a Krisztus országát. És ezen nézetünkkel — így vagyunk meggyőződve — sokkal közelebb állunk az evangéliomhoz, mint a római egyház.

A lefolyt örömlapok minden protestáns embert — úgy hiszem — e meggyőződésében még inkább megerősítettek. Oh, vajha, e meggyőződés minél szélesebb körben meghozná áldásos gyümölcsét. Ugyanazon egy fatörzs ágai a szélrózsa minden irányában terjeszkednek. Így protestáns egyházunk is. „Az én atyám házában sok hajlékok vagyunk“, de ne feledjük soha, hogy igen is, egy az atyánk, egy a czélunk a Krisztus országát építeni, terjeszteni, közös erővel, egy Sz. lélekkel mindnyájunk üdvösségére.

Észrevételek a „keresztyén-izraelita házasság“ című cikkre.

Az „Ev. egyház és iskola“ f. é. 37-ik számában idézett cím alatt „-y“ aláírással egy vezércikk jelent meg, mely, mielőtt az egyház közvéleményének kifejezése gyanánt tekintetnék, némi helyreigazítást, s általában a felvetett kérdés más — némileg ellentétes — szempontból való megvilágítást igényel.

A cikk szerzője — szerintem is igen helyesen — utal a törvényhozás által a házassági ügyben követett helytelen eljárásra, midőn az ügyis bonyolult és elvtelen házasságjogi zürzavart még egygyel szaporítja. Mert nem elég, hogy a katolikus és erdélyi protestáns

szentszékeket — mint házasságügyi forumokat — meghagyja, holott a Királyhágón inneni protestánsoktól — kivéve az unitáriusokat — azokat továbbra is megtagadja: hanem — az emancipált és „keveredni óhajtó“ zsidóság érdekében — a házasságkötést is, melynek érvénye eddig kivétel nélkül az egyházi asszisztenciától tétetett függővé, most részben egy más faktorra — a szolgabíróra — ruházza. Lesz tehát pap és szolgabíró által összehadható, lesz szentszék és világi bíróság által elválasztható házasság. Lesz végre felbontható és lesz felbonthatatlan házasság. Lesz templom szószéki, és lesz hirdetmény (vagy dobszó?) általi házassági hirdetés. Lesz tizennegyed igazgató, lesz másodigazgató rokonság, mint házassági akadály. Lesz esküvel való esketés, és lesz saját keze vonása általi egybekötés. — Lesz parokhiai esketési anyakönyv, és lesz szolgabírói házassági protokollum. Lesz eset, midőn a szülők bármikor határozhatnak gyermekök vallási neveltetése felett, és lesz eset, mikor nem határozhatnak.

Ime, hazám fiai, mily boldogok lehettek, mikor ennyiféle úton-módon boldogítottatok!

Meg kell azonban vallanunk, hogy a törvényhozás ezt nem az amabilis confusio kedvéért, hanem azon nyomás alatt tette, melyet reá a klérus s általában a katolikus intézmények s ebből fejlődött szellemi kis-korúság- és bátorsághiány gyakorolt. Nehéz ezzel egyszerre szakítani, — legalább azt véli a politikai bölcseiség. Az országgyűlésen általánosan óhajtott polgári házasság behozatala végett — elébb a keresztyén-zsidó házasság behozatalával kellett megtörni a jeget. Nagyon ad captum jött a felekezetek exclusiv jelleme. Mert miután a keresztyén pap azt mondta: én nem adom össze!; és a zsidó pap is azt mondta: én sem adom össze: — hát az állam most azt mondja — mivel a haza polgárai közt mégis vannak olyanok, kik összeadni óhajtanak, hát majd összeadom én! Nekem a házasság — házasság, ha annak feltételei teljesítettek, s az egyházi megáldás, mint a hajdankorban nem volt, most sem lehet a házasság lényegéhez tartozó dolog. Ezt tegye meg azonkívül az egyház, — ha akarja.

Itt most a kérdés, fogja-e akarni?

A katolikus egyház határozott nemmel felel.

A ki előtt a házasság olyan szentség, mint akár a keresztség és úrvacsorája, az az államnak a családi jogba beleszólását ex principio visszautasítja; az ezen szentségben — következetesen — csak az egyedül-üdvözítő egyház tagját részesíti; az az eretnek pap által egybekötött házasságot is ágyasságnak s az abból származó magzatokat fattyúknak nyilvánítja.

A katolikus akkor következetes egyháza dogmájához és rendszeréhez, mikor a házasságot kizárólag egyházi intézménynek tekinti.

Míg az állam nem volt jogi állam, hanem az egyház végrehajtó gépezete; míg volt uralkodó- vagy államvallás, melynek dogmái az államélet minden nyilvánulásánál irányadók voltak: addig a kánonjog egyszersmind államjog és magánjog vala; addig a házasság csak mint egyházi intézmény jöhetett tekintetbe.

Annyi áll, hogy mint az emberi élet minden viszonyára, úgy a családi viszonyra is a keresztyénség szelleme nemesítőleg hatott; s midőn a nő önálló sze-

mélyiségét érvényre emelte, ez által a házasság fogalmában rejlő egynejséget és a házassági kötelek felbonthatatlanságát köztudatra hozta; s minél magasabbra emeli az evangyéliom az ember erkölcsi feladatát, annál inkább kellett a házasság jelentőségének, mint a társadalom alapjának, emelkedni. Azért az egyház nem is tett egyebet, midőn a házasságot szentségnek nevezte, mint, hogy a házasság vallás-erkölcsi jellemzésére a legmagasabb kifejezést használta.

Az egyház uralomvágya azonban ezt hatalmának öregbítésére használta fel. A házasságnak nemcsak vallási megszentelését, hanem annak polgári érvényét is az egyházi szertartástól tette függővé. Az egyházi szertartást pedig önkényes feltételekhez kötötte.

Hát ezt az állapotot a modern államnak meg kellett szüntetni. Történetileg éppen a katolikus egyházon kívül eső felekezetek érdekében kellett megszüntetni. Ez által a modern állam éppen az államvallás békéiből akar kibontakozni.

Már most, mi protestánsok, következetesek vagyunk-e egyházunk elvéhez, midőn a katolikusoknak segítünk feljajdulni, s az állam szabadító munkáját nehezíteni? Azért, mert még most is azon dicsvágy dagasztja keblünket, hogy az állam hivatalnokai maradjunk? azért, mert meggyengül a családi életre eddig gyakorolt befolyásunk, s üresebb lesz a zsák, melyet a rossz világ feneketlennek nevez?

Mert azt már csak egy protestáns sem fogja komolyan állítani, hogy a házasság egyházi intézmény.

A mi hitünk szerint a házasság természet-erkölcsi viszony, — s habár megkivánjuk egyházunk tagjaitól, hogy abban a vallási momentumot szem előtt tartás: de magának a házasságnak elismerését az egyházi szertartástól függővé nem tehetjük. Az egyházi szertartás tisztán egyházi belügy, oly vallási követelmény, mely éppen, mint ilyen, kényszerítés tárgya nem lehet.

Ha a polgári házasság azt jelentené, hogy a házasságnak egyházi megáldása tiltva lesz: akkor mint az egyházi életbe való illetéktelen avatkozás ellen tiltakoznunk kellene. De ha azt mondja az állam, hogy ezentúl minden honpolgárra egyenlő feltételek lesznek, — melyek alatt házasságra lépni lehet; s a házasság polgári érvényét az egyházak dogmáitól s a papi egybekötéstől függetlenné teszi: azt nekünk, protestánsoknak, örömmel kell üdvözölnünk, mint az egyházak függetlenségének, s köztök és az állam közötti békének biztosítását.

Nekünk — protestánsokul — agítálnunk kellene, hogy a kötelező (és semmi esetre sem a facultativ) polgári házasság mielőbb behozassék.

Szüksége van erre az országnak, hogy legyen végre egy rendszeres családi törvény és házassági jog, és hogy minden polgára egyenlő legyen a törvény előtt. És szüksége van erre egyházunknak, hogy szüntessen meg a másfelekezettű pappal való civódások, a reversalis csikarások, elkeresztelések, és az anyakönyvi kivonatok miatti zaklatások.

Nagyon alaptalan félelem az, mely némely embert a polgári házasság hírére elfogja. Vajjon hol for-

dult fel a világ a polgári házasság miatt? Vagy talán Észak-Amerikában kevésbé becsülik a papot, mert nem állít ki stemplis házassági bizonyítványt?

A cikkirő csak következetes, midőn a polgári házasságtól való iszonyát összeköti a vegyes házasság iránti ellenszenvvel. Mert a ki a házasságnak csak dogmatikai oldalát tekinti, az mindent a katechizmussal szeretne eligazítani. De ki tehet róla, mikor a praxis kineveti a theoriát, mikor a szerelem olyan furcsa portéka, hogy az nem néz sem vallásra sem nemzetiségre. És mégis a szerelem a boldog házasság alapja.

Igaz, hogy a házastársak közötti életközösségnél fogva az egyik félnek hitetlensége veszedelmes a másik fél vallási életére. Úgyde, ha a házastársak közt csak valláskülömbőség létezik, vallásosság azonban nem hiányzik, úgy e veszedelem magát a vallásosságot nem érinti s más összetartó kapocs létében a vegyes házasságnak csak azon eredménye lehet, hogy a különböző vallásfelekezetek közötti feszült viszonyt megszünteti s az egyesítő hitnek magvát jobban kifejleszti. A vegyes házasságot ott tiltják, hol a vallási társadalom az ő külső formájához makacsul ragaszkodik, mint a zsidóknál és a római egyházban. A protestantizmus, mely inkább a belső vallásosságra és egyéni hitre helyez súlyt, mint minden külsőségben, úgy ebben is, több szabadelvűséget és türelmet tanusíthat. A keresztyén felek közötti [házasság ellen tehát protestáns részről szó sem emelhető. Sőt kevésbé retteg a protestantizmus a hitetlen házastól is, mint nem rettegett Pál apostol (I. Kor. 7, 12—14), ki a pogány házastársat a keresztyén házastárs által megszenteltnek s az ily házasságból származott gyermekeket szenteknek vallja.

Már ha itt a bálványimádó részesült kegyelemben a hívő miatt, talán a zsidó sem lesz végkép megvettette (Mát. 12, 32). Hiszen már az által, hogy élete boldogságát egy keresztyén fél szeretetéhez kötötte, megszűnt „jó zsidó“ lenni. A rabbi természetesen nem áldja meg az ilyen zsidót. Hát mi is eltaszítuk-e? Bizony mondom, hogy jönne bár hozzám zsidó, török vagy hottentotta azon kérelemmel, hogy áldjam meg és imádkozzam vele: hát én megáldanám és imádkoznám vele, — természetesen a magam módja szerint. Ismerjük Székács egy nyilatkozatát, hogy ő is megtette volna.

Az állam szabadságunkra bizza, hogy a polgárilag összeadott házaseleket az egyház áldásában részesíteni akarjuk-e. No mi akarjuk. Akarnunk kell. Áldás nélkül ilyen nagy útra — egész élet — senkit el nem bocsátunk.

Cikkirőnek azonban azon aggodalma van, hogy mikép fogja ezt teljesíteni a pap, mikor arra formula az agendában nem találhatik. Nem nagy baj. Majd csinálunk mi formulát. Hogy „mikép fog az kinézni?“ A keresztyén szeretet és okosság megtalálja annak módját. Pál apostol utasítása (I. Kor. 9, 20—22) segítségünkre lesz ebben.

Filosemita! antisemita! mily hitvány, századunkba nem illő jelszavak! Hát még annyira sem jutottunk volna, hogy egy közös vérből való származásunkat elismerjük? Vagy újra előveszszük a mult századok

lomtárából a Krisztus-tagadó, Szentháromság-tagadó, Szűzmaria-tagadó, ostyaimádó „se alatta se felette” gúnyszavakat? Hát még mindig kell nekünk kaszt és kell pária, a kin boszuságunkat kitölthessük? És még mindig mennybeli csudát várjunk-e, hogy Péterrel elhatározassuk magunkat a pogány Kornelius házába belépni? Hát önmagunk ellen predikáljuk-e már négyszázad óta, hogy „az Isten nem személyvlogató, hanem minden nemzetségben kedves neki akár kicsoda, a ki őt féli és igazságot cselekszik?” (Csel. 10, 34. 35.) *Gaal Mihály.*

A női diakónia,

a protestántizmus leánya, nem utánzása a római katolikus intézményeknek,

Disselhoff Gyulától.

III.

Mindamellert római részről époly kevésé értették meg és époly bőségesen gyalázták a diakonissza-ügyet, mint magát ennek anyját, az evangyéliomi egyházat. — Elöttem fekszik a rajnai egyházi lap 1848-ki 40—41-ik száma. Az ezekben foglalt czikk személyes rágalmai-és gyalázásairól hallgatok. — Csupán csak a diakonissza-ügyre vonatkozó tárgyilagos ítéletet és a „Fliedner-féle alkotások” feletti jövendölések akarom szemügyre venni. „Fliedner prédikátor — mondja a római lap — kórháznak amolyan anyaintézet félevel összeköttese által, egy protestáns egyházi rend (szerzet) megalapítását akarta kezdeményezni. Valamint a gyermekek, ha egyszer templomban voltak, oltárocskákat építenek, — gyertyatartócskákat, gyertyácskákat raknak rá, szentképecskéket, kelyhecskéket, keresztecskét, sőt még misés könyvecskéket is helyeznek el, — épen úgy cselekedett Fliedner a maga diakonissza-egyletével. Nevetéséges majmolása közben beszél „próbaévről”, „próbamesternőről”. A prédikátor és ők is egymásközt „nővéreknek” nevezik magukat. Szóval, a mi a külsőt illeti, abból nem hiányzik semmisen.

De ha Fliedner diakonissza-intézetéről képezett ítéletünket összefoglaljuk, ekkép fejezhetjük azt ki. Fia ez a protestáns-poros propagandának és tisztán csak térítgetési czélból van megalapítva. Azon mondás, hogy a szenvedő emberiséget szolgálja, csupán csak czég, melylyel azokat lehet ámitáni, kik a részleteket nem ismerik. Hogy ezek szerint a diakonissza-intézet korántsem hasonlítható össze az irgalmas nénék zárdáival, az tagadhatlan. A különbség az, a mi a melegházi és a szabadföldi növény közt van. A mennyiben pénzzel valamit össze lehet állítani, és azon esetben, ha beelégzik valaki a látszattal, minden esetre be kell vallanunk, hogy Fliedner teremtett valamit. De ha a pénzt és külső látszatot vesszük mértéknek, akkor Juliánus császár a maga idejében hasonlíthatatlanul többet tett Fliednernél. Ez szintén csak térítgetés kedvéért és a feletti bosszúságában, hogy egyedül a keresztyéneknek vannak jótékony intézeteik, felállított nagyszerű szállókat, kórházakat, fürdőket, és gazdagon szerelte fel azokat. De mindennek gyökere rothadt volt: a császár halálával mindezen intézetek tönkre mentek. Hasonló

sorsot jósolhatunk a Fliednerféle alkotásoknak is. Fel fognak oszlani, mihelyt azokat az állam többé nem pártolja. Félreismerhetlen azok körül már most a pangás. Ez természetes is: a protestáns-poros államegyház a végét járja. Általános tönk kikerülése végett, ajánljuk Fliedner úrnak, hogy idejekorán legyen óvatos, és intézetét tegye át másova, pl. a Barmen úgynevezett rajnai misszió házába, mely úgy sem felel meg céljának, mely merőben csak dologkerülő iparos legények, és oly hitjelöltek menhelye, kik hazájukban nem remélnek állomást nyerhetni.“

Viszont az 1871-iki berlini Bonifacius-naptár 63-ik lapján szószerint ez áll: „Az orthodoxok (t. i. mikor a mostani császár-király, Vilmos, 1859-ben megkezdte a kormányzóságot) csakhamar meg voltak bénítva. A belmisszió nagyszerű lendülete, a diakonisszaság és minden, mi IV. Frigyes Vilmos alatt nagyszerű fejlődést nyert volt, hirtelen szétmállott és még csupán csak a Kreuzzeitung siralmaiból volt észrevehető.“ Hirtelen elfujta ezeket a szél, úgy miként a szép, tarka szappanbuborék szétpattan!! Úgy van ez?? 1859 óta a diakonisszaházak száma majdnem megháromszorozódott, az összes diakonisszák száma ötannyi, a diakonisszaállomásoké hatannyi lett. A mi kaiserswerthi anyaházunknak volt 1859-ben még csak 288 nővére és 64 munkatere, ma 650 nővért és 200 munkatert számlál. Így teljesednek be a diakonissza-ügyre mondott római jövendölések!! Ez onnan van, mivelhogy mi az evangeliomból táplálkozunk és reményünket Istennek, a Jézus Krisztusban, a mi Idvezítőkben felajánlott kegyelmébe helyezük. Mindkettőt Luthertől tanultuk meg. A mai jubileumi nap buzdítani fog arra, hogy mind kétfélét még alaposabban tanuljuk meg tőle. Igenis, Lutherrel mind mélyebben hatoljunk be a rómaiakhoz irt levél boldog titkaiba. Ameddig csak létezni fog e levél, mindaddig el fogják mondani, hogy ennek átadója a Phöba nevű diakonissza volt! Mindaddig, míg a római levél tartalma, azon igazság, mely Isten előtt érvényes, hirdettetik a megfélemlert lelkiismeretnek, ugyan addig fog a szolgálattelvő szeretet is az üdvőség jó hírének tényleges közvetítője maradni! Mindaddig, míg Pál apostollal csak egy száj is azt fogja vallani: „Egyedül a hit által!” addig ugyanazon száj, ugyanazon apostollal magasztalni fogja a szolgálattelvő szeretetet és róla nyíltan vallandja: „Sokakat meggyámolított, magamat is.“

Ha csak vázolnom kellene, hogy a szolgálattelvő szeretet mennyire segítette ki az ige hirdetői hivatalt, akkor éjfélly nyúlna az én beszédem. Csak két három példán akarom feltüntetni, hogyan gyakorolja az ev. diakonissza a maga papságát és hogy mineműek predikációi.

Egy gyárvárosban betegágyon fekszik egy jobb házból származott, Istentől és a világtól elfordult családapa. Az ember özvegy. A községi diakonissza ápolja őt, rendben tartá kis háztartását és igyekszik különösen a gyermekek részére kipótolni a hiányzó anyát. Hallgatólag helyesli a beteg ezen szeretetet. Mikor azonban a diakonissza csak egy szócskát akar neki mondani a szeretet főforrásáról, elkedvetlenedik és dur-

ván utasítja vissza beszédét. Erre hirtelen megbetegszik kedvencleánya is. A diakonissza ápolja most mindkettőt. A gyermek meghal. Varrja az egyszerű, fehér hallotti ruhát, kér gazdag emberektől néhány virító myrthuságot, köt kis halotti koszorút és odanyújtja az apának. Ekkor megadta magát a kemény szív. Szemei könybe lábadtak. A nővérnek kezét nyujtva, mondja: „Nem állhatok ellent többé. Mondjon nekem vigasztaló szót Isten szeretetéről és imádkozzék velem!” Hallelujával ajkán halt meg e férfiú.

Egy másik helyen előkelő privát beteg fekszik egy kórházban, boritva fájos, genyedő daganatokkal, melyek részben életmódjának következményei. Valahányszor kötözte sebeit a diakonissza, mindannyiszor durva szitkok áradoztak a mívelt ember szájából. A diakonissza kérőleg tekint reá, de hallgat. Így folyt ez több napon át. Mikor egyszer megint levette volt a köteleket és sebeit tisztogatta, ismétlődtek a káromkodások. A diakonissza nem tekintett fel munkájától, mert akaratlanul könnyek tódultak szemébe. Egyik könny a sebbe hullott. A beteg látta és érezte ezt. „Igazságtalan voltam, mondá szeliden; bocsásson meg nekem! Káromkodás nem fog többet ajkamra jönni.“ Az időtől fogva csendes lett, oly csendes mint ápolónéja. Ez az a predikáció, melylyel egy igazi diakonissza szó nélkül nyeri meg azokat, kik nem hisznek az igében. De annak idején kimondott szava is oly becses, mint az arany alma ezüst tálon. — Hadi kórházban súlyos sebesült közeledik végéhez. Bajtársai, kik hasonló kint szenvednek, emberül viselik magukat; de ennek dült vonásaiból tükröződött vissza a belső, rejtett baj. Beszélni nem tudott, mert nyaka keresztül volt löve. A diakonissza felolvasá előtte a 90. zsoltárt. Mikor ezen vershez jutott: „A mi álnokságinkat elődbe vetted és a mi titkok bűneinket a te orczádnak világa eleibe!“ akkor görcsösen összerezzen és alig érthetőleg dadogá e vallomást: „Hamisan esküdtem! Hamisan esküdtem!“ Lelkiismerete ezáltal megszabadult a pokoli kintől. Arcvonásai lecsendesedtek. A diakonissza papért küldött. Hogy mit beszélt még ezzel a beteg, azt nem tudom. De bűnbánattal vette fel az úrvacsorát és békével húnyt el még az nap.

Legyen elég a példából. Azt érezzük: Az evangélikus nő is papné az Isten házában. Rajta tehát, ti női és leányai a nagy evang. keresztyénségnek, gyakoroljátok papi hivatalokat, melyet Isten Luther által visszaadott nektek. Predikáljátok a világnak és a gyülekezetnek az igazi szeretetnek munkái által, hogy Isten ingyen való kegyelmének élő reménysége hatalmasabban buzdít, mint a mennyei koronácskába helyezett holt reménység. Ez ünnepből lépjetek bátran az emberi nem nyomora közé ama boldog jelszóval: „A Krisztus szelleme ösztönöz minket.“ Mi férfiak e mai örömnünnep által meg akarunk szenteltetni arra, hogy a nemünkkel járó adományokat lelkiismeretesebben és kizárólagosabban használjuk fel a Jézus Krisztusért folytatandó nagy harczra és atyánkfiái földi és mennyei üdvének szolgálatára. De azt az öntudatot is akarjuk élesíteni, mely szerint a szent harczban való győzelem elnyerése végett, azon adományok szolgálatát is igénybe vegyük, melyeket Isten a nőnek adott, mert

ezen adományok oly sajátságosak, oly diadalmas természetűek, hogy a férfinak semmi más tehetsége által nem pótolhatók. Nő és férfi együvé válók, még a Jézus Krisztusért való munkában és küzdelemben is; a férfi mint fő, a nő mint segítő. „A mit tehát Isten összeszerkesztett, azt ember ne válaszsza el.“ „Keressétek pedig — ez Pál intése — a legjobb adományokat! És én nektek még egy becsesebb utat akarok mutatni.“ „Ha emberek vagy angyalok nyelvén szólnék is és szeretet nincsen énbennem, olylyá lettem, mint a zengő ércz és a pengő czimbalom. És ha jövendőt tudnék is mondani és minden titkot és minden bölcseséget tudnék is és ha egész hitem volna is, úgyannyrira, hogy a hegyeket elvinném helyökről, ha szeretet nincsen énbennem, semmi vagyok. És ha minden marhámat a szegények tápláltatásokra költeném is, és ha testemet a tüzre adnám is, ha szeretet nincsen bennem, semmit az nem használ nekem. Azért most megmarad a hit, a reménység, a szeretet, e három; ezek között pedig legnagyobb a szeretet.“

Fordította: *Láng Adolf.*

B E L F Ö L D. Felhívás

Zwingli Úlrik 400-os születési évének ünnepére.

Az 1884-ik év január-hó 1-én lesz Zwingli reformátor 400-os születési éve. — Méltó, hogy Zwingli emlékét megünnepeljük, Istennek mondván hálát, hogy nekünk adta Zwinglit.

A 16-ik század reformátorai közül ő pecsételte meg vérével a Jézus evangéliomán alapúlt hit és lelkiismereti szabadságot. Ő volt az, kinek holt testét sem hagyták békén ellenségei, hanem máglyán égették el, s porait szerteszórták.

De a protestáns keresztyénség az ő szellemét örökölte s annak osztályosa.

Mi az általunk szerkesztett Vasárnap januáriusi számában, Zwingli arczképét, életrajzát, Farkas József, pesti hittanártól, hymnusát Szász Károly, koszorús költőnkől közöljük, s ez által a Zwingli emlékének méltó megünnepléséhez járulunk.

Tisztelettel értesítjük azon hitrokonokat, kik a Vasárnap-nak nem előfizetői, hogy ha karácsonyig jelentkeznek a Vasárnap azon számát, mely a Zwingli emlékének lesz szentelve 10 krajczárért megküldjük s az egész tiszta jövedelmet nyilvános kimutatás mellett egy Zwingli néven alakuló magyar evangéliomi irodalmi társulat alakítására felajánljuk.

Az Úr kegyelme velünk.

Felsőbánya, decz. 14-én 1883. *Czelder Márton.*

A pozsonyi ev. egyház jótékony nőegyesülete által állított karácsonyfa. Városunkban már évek óta működő jótékony nők egylete mult vasárnapon a délutáni órákban fényes karácsonyfát állított fel szegény iskolai gyermekek számára, az ev. főiskola tornatermében. A terem e czélből csinosan fel volt díszítve virágokkal, zöld galyakkal és zászlókkal. Több mint 200 gyermek állta körül a hatalmas fát, mely mellett jobbról balról hosszú asztalokon számtalan ajándékok

voltak felhalmozva. Az elnöki asztalnál az elnökné Leonhárdy báróné mellett helyet foglaltak főt. dr. Geduly Lajos sup. és kir. tanácsos úr, nagys. Mosóczy Lajos kir. tanácsos úr, tisz. Freytag lelkész úr és Michaelis Vilmos igazgató úr. A terem fulasztásig telve volt válogatott közönséggel.

A gyermekek által elénekelt rövid egyházi ének után szót emelt tisz. Freytag lelkész úr, ki meleg szavakkal köszönte meg különösen az érdemdús elnökné fáradságát és azután intő szavakkal fordult a gyermekekhez, hogy magaviseletök és szorgalmuk által iparkodjanak ezen jótékonyt megérdemelni. Erre két kis leány lépett elő, köszönetet mondván a gyermekek nevében mindezen drága ajándékokért, mik nekik szánvák, mire a kiosztás kezdetét vette. Általános nagy öröm közt folyt ezen szép munka körülbelül egy óra hosszat, mialatt a terem lassanként ürülni kezdett. 56 gyermek kapott ez alkalommal teljes öltözéket, 132 lábbelit s egyes ruhadarabot, a többiek pedig hol könyveket, táblákat, füzeteket, tollakat, hol pedig játékszereket, gyümölcsöt, süteményt stb. A gyermekek ártatlan öröme ékesen szóló köszönet volt; s az ég áldása legyen a jótézők jutalma.

Frsz.

K Ü L F Ö L D.

Lipce, december 10-én. — A némethoni egyetemi társas életnek kétségkívül vannak kinövései, s bár a legújabb időben az ú. n. Reformburschenschaft-ok ezeket elmellőzni igyekeznek is; törekvésök igen-igen lassan válik eredményessé. — E mellett azonban el kell ismerni, hogy az akademiái egyletek legtöbbje — a kedélyes társas élet ápolása mellett is komolyan fogja fel feladatát. Utalok csak az itteni theologiai egyletekre. A számos „Verbindung“ mellett-öt komoly theologiai egylet létezik. Ezek közül 3 nem tart igényt különös figyelemre, a mennyiben tagjait az egyházi életre előkészíteni — ez kizárólagos feladatuk, csak megemlítem, hogy az egyik dr. Kahnis személyes vezetése alatt áll, s hogy a másik kettőben is időnként tanárok is tartanak felolvasásokat, szóval figyelemmel kísérik működésüket.

E három mellett azonban — azt hiszem — tágabb körű figyelmet érdemel a másik kettő. Az egyik az akad. Gusztáv-Ádolf-egylet. Céljáról nem szükséges szólanom, — s ezúttal csakis egy szép tényével kapcsolatban — fogom tágabb körű figyelembe ajánlani. — Az egylet f. é. június-hó 25-én, fennállásának 25 éves jubileumát ünnepelte. Az egylet hálásan tapasztalta, hogy saját jubiláris éve — az egész evangélikus egyház öröme, s e hálájának Isten iránt avval akart kifejezést adni, hogy gyűjtést indított egy ösztöndíjalapra, mely egy olasz-, a valdensek és a chiesa libra felekezetéhez tartozó theologus számára a némethoni tanulmányt lehetővé tegye. Az egyetemek majd mindenikén egy gyűjtő-bizottság alakult, itt Lipcsében gyűjtőhelyek rendezettek be; s a legújabb kimutatás szerint ez ideig is összegyűlt 2857 márka — Lutherstipendium címen. Tagadhatlan, ez ösztöndíj a Luther-év legszebb emlékeihez fog tartozni. Természetes, a

gyűjtés tovább folyik, az adományokat a Gusztáv-Ádolf egylet közlönyei nyugtázzák.

A másik egylet a misszió-egylet. Célja az ifjúságban a misszió iránt érdeket ébreszteni és fenntartani; hetenként egyszer tart ülést. Egyik héten a pogány misszióról tartatnak felolvasások; — (nem rég a madridi ev. lelkész, Fliedner, is tartott egyet); — a másik heti ülések egy saját körré, az ú. n. institutum judaicum má alakulnak. Erről is szólanék pár szót.

Ez instituta judaica kiterjednek Halle, Erlangen, Christiania, Berlin, Greifswald és Lipcse theol. facultásaira. Céljok bennmaradó: a keresztyének közt a zsidóságot, a zsidók közt a keresztyénséget a maga tisztaságában ismertetni, s ez által a missziót a zsidók közt lehetővé tenni. E tagadhatlan nemes célú vállalat története visszanyúlik a múlt század első felébe, mikor is Halleban Schulcz és Wolkersdorf állottak az ilyenmű intézet élén, azóta feledésnek ment volt; míg 3 év előtt itt Lipcsében s a már felhozott helyeken újjá ébredt. A lipcsei institutumnak a múlt félévben 35 tagja volt; helyisége a Vereinshaus für innere Mission. Az egésznek lelke ugyan dr. Delitzsch; ő, kinek óriási tudományossága és tevékenysége mindenkiben bámulatot kelt, ez intézettel kapcsolatban magyarázza e félévben a zsidók mindennapi imáit, sőt egy kizárólag ennek szánt folyóiratot szerkeszt. De, s ez mutatja a jelentőséget, melyet e vállalatnak a misszió-egylet tulajdonít, egy külön zsidómisszionárius, Fáber, vezeti az üzleti teendőket; a protestáns központi egylet pedig felismerve az intézvény nemes célját, igen tekintélyes könyvtárral ajándékozta meg. Jobbára a héber irodalomnak szánt művek; bár általánosabb érdekű és teljes számú missziói lapok is találhatóak e könyvtárban, mely 2—4-ig d. u. naponta mindenki számára nyitva áll.

Csak a száraz adatokra szorítkoztam, mert még egy pár tárgyilagos szót kívánnék mondani azon gondolatokhoz, melyek e lap greifswaldi levelezőjében az ünnepélyek után támadtak. A ki u. i. az általa idézett felhívást a lipcsei lapban vagy másutt nem olvasta, arra a gondolatra kénytelen jönni, hogy ama cikk a magyarországi tótok „panasza, alamizsnakoldulása!“ s hogy ily véleményt kelteni volt a levél célja, bizonyítják a sorok: „Valóban igen nagy köszönettel tartozik annak a magyar haza és ev. egyház, ki őt ily szép s eleven színekkel festi a külföld előtt“, s azon felfogása is, hogy az idézett közlemény az „autonomia megsértése.“

A dolog azonban úgy áll, hogy e cikkben sem panasz, sem alamizsnakoldulás nem foglaltatik, mert az a lutheránus „Gotteskasten“ felhívása, s hogy nem célja a magyarok ócsárlása, kitünik abból, hogy ugyanott felhivatik a német luth. közönség, hogy adakozzék a cseh-morva lutheránusok, a cseh gimnasisták, a lutheránus tótok, az osztrák confirmandusok, az Amerikába költözött luth. németek, a párizsi luth. egyház, és a Német-honban a reformátusok és uniáltak közt élő luth. testvérek javára. Hogy csakugyan a „Gotteskasten“ felhívása, megolvashatja a „Prot. Kirchenz.“ utolsóéltti számában, de meg én olvastam más lipcsei

és berlini lapokban is. Tévedés tehát e közleményt az autonomia megsértésének nyilvánítani, ily formális szempontból is. — Mert, — ez ugyan már nem függ szorosán össze ez idézettel, — még az is valószínűtlen, hogy mindezek, kiknek javára a felhívás történik, kérelemmel fordultak volna a „Gotteskastenhez“; e feltevés egész felesleges; hisz az „Israelit. Wochenblatt“tól, az obscurus vidéki lapokig mindenik, alkalom adtán, ugyanily vádakkal és hírekkel áll elő; s a „Gotteskasten“-nek e „szép és eleven színek“ minden eredeti tudósítás nélkül is rendelkezésére állanak.

De ha ilyen létezett is, én ugyan nem gondolom, de adatom nincs az ellenkezőről sem, — ez csak alkalmi ok ilyen felhívásra. Mert a valódi, belső ok — azon hangulatban és véleményben rejlik, mely itt minden körben és rétegben uralkodó, — s a melynek megvilágítására — bármely irányú lapból idézhetnék. Mi okozhatta e hangulatot? valjon pusztán alaptalan rágalmak-e? arra nem felelek; de, ha kérdezi hogy: „Nincs-e mód, hogy ezeken a bajokon segítsünk?“, akkor bátor vagyok, figyelmét arra felhívni, a mit e lap t. szerkesztője egy nem régi számban javasolt: „Legyen minden tettünk ékesen beszélő szó.“ Jobb feleletet nem kell várnia, — s egyházunk érdekében, adjuk meg e választ mindannyian. — a.

Olaszország. — Európa szemei Róma felé tekintenek; meg kell vallani, érdekes látvány is az, mit most az örök város nyújt. A protestáns nagyhatalom trónjának örököse meglátogatta f. hó 17-én a róm. kath. világhatalom központját; mint a kiközösített olasz király vendége, tiszteleg a pápánál is. A conjecturalis politikusoknak, akármely fajtához tartozzanak is; a politikai lapoknak, bármily pártállásuk legyenek is, bő alkalom a találgatásokra és következtetésekre. Mi egyszerűen regisztráljuk e nevezetes tényt. Következésményeit, egyházi tekintben, lesz alkalmunk jelezni.

V E G Y E S E K.

— **Luther-társaság tagjaiul jelentkeztek:** 71. Stettner Gyula, lelk., 72. Krupecz István, theol. tanár, 73. Kuzma Adolf, lelk., 74. Masznyik János, lelk., 75. Frenyó András, lelk., 76. Halász Lajos, tanit., 77. Nagy Pál, tanit., 78. báró Kaas Ede, felügy. (p. t.), 79. Kenyó András, gondnok, p. t., 80. Török József, lelk., p. t., 81. Mészáros János, tan., 82. Alexy Lajos, tan., 83. Tóth Sándor, lelkész.

— **A Baldácsi-alapítvány** igazgatósági közgyűlése, mint azt lapunk 37. számában jeleztük, december 8-án megtartott. — Gróf Lónyay Menyhért ó nagymt. akadályoztatva lévén a megjelenésben, Péchy Tam., tiszakerületi felügyelő felszólalása következtében, a jelen volt tagok helyeslése mellett Beöthy Zs. foglalta el az elnöki széket, ki is a benne helyezett bizalomnak megfelelő, megható ékesszólással tolmácsolta gr. Dégenfeld Imre elnök, s Török Pál igazgatósági tag s az alapítvány szellemi szerzője érdemeit méltányoló hálát s a két nagy férfi veszteségén érzett mély fájdalmat. — Úgy az érdem elismerése, mint a fájdalom érzete jegyzőkönyvileg megörökített. — Ezután titkos szavazás útján elnökül: br. Kemény Gábor, közlekedési miniszter, rendes igazgatósági tagokul: Gönczy Pál, Mocsáry Lajos és Ostffy Pál urak lettek beavasztva. — Ft. Czékus István, tiszai superintendens

úr indítványára a tulajdonos kerületek felhivatnak, hogy néhai Török Pál úr özvegyének, boldogult férje érdemeit tekintve, az alapítványból 8000 frt. kegyadomány fizetessék ki: még pedig azon indító okból: mert az alapítvány jövedelmében a püspökök is részesülnek. — Ez alapítványra felhívjuk az illetékes körök figyelmét!!

— **A nógrádi esperesség** f. hó 20-án tartotta Lonsonczon rendkívüli gyűlését, melyen az ujtovválasztott tisztségviselői kar lett hivatalába igtatva.

— **A „Korouhev“ szerkesztősége** lapjának legutóbbi számában kijelenti, hogy az ellene intézett zaklatások által kényszerítve, a lap kiadását, e folyó év végével beszünteti. A hátrálékosokat tartozásaik lefizetésére felhívja.

— **Luther-jubileumi emlékül** megjelentek: „Die Feier des vierhundertsten Geburtstages Dr. Martin Luther's in der evangelischen Gemeinde zu Pressburg“ és „Gedenkbüchlein über die 400-jährige Jubelfeier der Geburt Dr. Martin Luther's etc., verfasst von Josef Graf, evang. Seelsorger in Bonyhád.“ Mindkét mű az illető ünnepélyek leírását s az ez alkalommal mondott beszédekert tartalmazza. — Építő tartalmuk és jótékony rendeltetések ajánlják.

— **A „Sárospataki Lapok“** 50. számának 874. lapján: **A bálványimádás bűne ellen hangzatos czím alatt megtámadja** lapunk 36. számában az „Evangeliumi lelkészitár“ ajánlatánál használt következő passzust: „Tisztelt lelkészársaimat sérteném meg, ha a hitbuzgó és tapintatos szerkesztő ezen vagy többi kiadványait bővebben ismertetném; de **elhagyja**: s ajánlgatnám. — A „gondos“ (!) szerkesztő figyelmét ez sem kerülte ki, mert ez gondatlanság volna; hanem így értette a dolgot: Feltétezem az evangélikus papságról, mely nem csak a hazai, de a külföldi egyházi irodalom színvonalán áll, hogy ismeri nemcsak Czelder Márton testvérünk törekvését, de még szerkesztői munkálkodását is; ha sokat ajánlgatnám, megsérteném ez ajánlgatásom lelkészársaimat. Tessék elhinni, a mint az önbálványozástól nagyon távol állok, úgy másokat, legyen az bárki is, tisztelve a való érdemet, bálványozni nem fogok. Beható kritikához nagyobb tér kell, mint milyennel mi rendelkezünk. Különben bármely theologiai irányhoz tartozunk is, közhasznú törekvésünkben egymásnak gyámolítása a közügy iránti kötelességünk. — **I Kor. 14, 26.**

— **Gyakorlati Bibliamagyarázatok.** Szakfolyóirat. Megjelenik minden két hóban egyszer. Szerkeszti **Garzó Gyula.** Főmunkatársak: Könyves Tóth Kálmán és Barakonyi Kristóf. A) 1881. első évi folyam, 4 füzet, 2 frt. B) 1882. második évi folyam, 6 füzet, 4 frt. C) 1883. harmadik évi folyam, 6 füzet, 4 frt. — Eddig 8 munkát van befejezve, t. i. 1. **A biblia ismertetése:** Könyves Tóth Kálmántól. 2. **Predikátor könyve:** Garzó Gyulától. 3. **Dániel próféta könyve:** Barakonyi Kristóftól. 4. **Abdiás próféta könyve:** Garzó Gyulától. 5. **Lukács evangélioma:** Bocsor Lajostól. 6. **Péter apost. k. első levele:** Erdős Józseftől. 7. **Judás apost. k. levele:** Garzó Gyulától. 8. **Néh. Dr. Révész Imre enyészettől megmentett magyarázatai:** Nagy Sándortól. — Folyamatban vannak és már munka alá vétettek: Mózes, Sámuel, Rúth, Esdrás, Eszter, Jób könyvei, Zsoltárok, Ézsaiás; János evangélioma és levelei, apostolok cselekedetei, rómaiakhoz, galatziabeliekhez, Timotheushoz és Titushoz írt levelek, Jakab k. levele, Jelenések könyve. Czélul kitűzve: **az egész szentírás kidolgozása.** — A kik mind a három évi folyamat megrendelik s belépnek 1884-re a rendes előfizetők közé, **azok a jelzett 10 frtt. egy év alatt tetszésszerű részletekben fizethetik.** Gyoma (Békes m.), decz. 1883. A „Gyakorlati Bibliamagyarázatok“ kiadóhivatala.